

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ, МЕТОДОЛОГІЧНІ
ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ
СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ,
ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ТА ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ**

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
Кафедра соціальної філософії, філософії освіти
та освітньої політики

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

***«КОНЦЕПТУАЛЬНІ, МЕТОДОЛОГІЧНІ
ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ
СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ,
ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ТА ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ»***

24 квітня 2019 року

м. Київ
2019

Важливо вказати, що окрім етичної складової підготовки науковців як інтелектуалів, має бути представлена практика вироблення їх публічних навиків як то вести дискусію, публічно виступати, аргументовано переконувати широкі верстви людей тощо. На жаль, освіта в Україні, зокрема, університетська не досить активно запроваджує таке навчання. Так, відсутність практики проведення дебатів, котрі починаючи зі школи є невід'ємною складовою західної освіти, істотно занижують публічний потенціал українського науковця. То ж одним із напрямів підготовки українських інтелектуалів можна вважати широке запровадження в освіті *інституту дебатів*. Очевидно, що роль у даному процесі Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова важко переоцінити. Принаймні університет міг би висунути ініціативу проведення таких дебатів серед інших університетів. Очевидно, для того, щоб виграти дебати, потрібно багато чому навчитись і тим, хто у них бере участь, і тим, хто за ними спостерігає. Відповідно освітні навчальні програми мають взяти до уваги потребу у розвитку публічної компетенції науковця, зокрема, впровадження низки курсів з риторики, логіки, філософії тощо. Недавні президентські перегони в Україні продемонструвати жалюгідний рівень культури дебатів з обох боків – і політиків, і українських громадян. Покращити політичну культуру українців – це одно із завдань сучасних українських інтелектуалів, котрі, з одного боку, мали б довіру суспільства, а з іншого – самі відчували б за нього відповідальність.

Бобрицька В.І., професор кафедри соціальної філософії. філософії освіти та освітньої політики Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор

ПЛАНУВАННЯ Й УПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Обґрунтовано, що позиціювання України як суверенної, демократичної, європейської країни визначає пріоритети сучасного розвитку вітчизняної освітньої політики: зорієнтованість на загальнонаціональні цінності, зокрема цінності громадянського суспільства. Визначено, що перспективним є упровадження громадянської освіти у сучасній демократичній Україні, що забезпечить широкі можливості для розвитку демократичних прав, обов'язків та активної участі членів суспільства в громадській, політичній, соціальній, економічній, правовій і культурній сферах життя як на національному, так і міжнаціональному рівнях.

Ключові слова: громадянське суспільство; громадянська освіта; освітня політика України.

Постановка й обґрунтування актуальності проблеми. Освіта України за період суверенного розвитку прагне приділяти належну увагу проблемам навчання й виховання дітей та молоді. Нинішні, часто суперечливі, тенденції та виклики (глобалізація, національне самовизначення і зростання ксенофобії, вияви тероризму; демократизація і утиски прав людини; технологічний процес і екологічна небезпека тощо) актуалізують нові підходи до розв'язання проблем освітньої політики в Україні на сучасному етапі розвитку громадянського суспільства.

Аналіз наукових досліджень. Суттєвий внесок у розроблення теоретичних й прикладних проблем громадянської освіти внесли А. Зуйковська, С. Кисельов, С. Рябов, В. Савельєв та інші. Автором цієї статті здійснено низку напрацювань, які присвячено проблемам формування сучасної освітньої політики з урахуванням запитів громадянського суспільства [1; 2; 3].

Виклад основного матеріалу. Сучасні цивілізаційні процеси окреслюють нові азимути освітньої політики в Україні, контури якої визначено, зокрема, Хартією Ради Європи про виховання демократичної громадянськості й освіти в галузі прав людини (11 травня 2010 р.) [8]. З огляду на це, особливо нагальними є питання якісно нового напрямку державної освітньої політики в Україні – виховання активного громадянина, який усвідомлює особистісну відповідальність за рішення суспільного й державного характеру. Для такої особистості пріоритетними є традиційні цінності : совість, гідність, взаємоповага, працелюбність тощо [2, 32]. Але особливої значущості набувають цінності громадянського суспільства, передусім такі: формування громадянської (державної), національної та культурної ідентичності; сприяння розвитку української мови, підвищення духовного рівня Українського народу та усвідомлення його моральних норм; формування поваги до честі та гідності людини, до прав та свобод людини, здатність їх захищати [5] та інші.

Учитель/викладач як ключова постать в українській загальноосвітній і вищій школі має бути виразником і поборником ідеї розбудови правової демократичної держави, цінностей громадянського суспільства, мати якості соціального посередника, котрий допомагає молодій людині обрати оптимальну індивідуальну траєкторію самореалізації з урахуванням запитів спільноти (громади). Тому, теперішні реалії розвитку державної політики в галузі освіти за умов державного суверенітету в Україні актуалізують втілення в освітньому процесі цінностей виховання вільного громадянина, який визнає і усвідомлює свої права й обов'язки в суспільстві, ідеї рівності, суспільного блага, свободи вибору і національної злагоди. Зокрема, надважливою є ідея про те, що сучасна освіта має забезпечувати громадянське виховання особистості, яка усвідомлює свою приналежність до українського народу, шанобливо ставиться до вітчизняних традицій, історії та мови, відчуває гордість і відповідальність за свою Батьківщину, виявляє повагу до культури інших національностей, дотримується норм міжетнічних та міжособистісних відносин [1, с. 53].

Слід зазначити, що визначальними для впровадження ідей громадянського суспільства в Україні стали розроблені вітчизняними вченими й громадськими діячами «Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки» (2015 р.) [7], «Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді» (2015 р.) [6], «Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016–2020 роки» (2016 р.) [4], «Концепція розвитку громадянської освіти в Україні» (2018 р.) [5]. Такі кроки знайшли підтримку у вітчизняного політикуму й всієї української спільноти, оскільки розвиток громадянського суспільства будується як взаємодія суб'єктів, найважливішою складовою якої є формування громадянської відповідальності за суспільно-політичні процеси, набуття навичок здійснювати демократичне управління на місцевому рівні та навичок участі громадян у веденні державних справ моральність особистості.

Консолідація зусиль держави, громадянського суспільства і освітянської спільноти в утвердженні соціально-ціннісних і особистісно-ціннісних чинників модернізації вітчизняної освіти має призвести до досягнення якісно нових пріоритетів у розвитку освітньої політики в Україні [3, 9]. Це дає підстави для обґрунтування пріоритетів освітньої політики в Україні в умовах формування нової ціннісної парадигми громадянського суспільства – демократичної, відкритої, варіативної, толерантної, здатної забезпечити гармонійну взаємодію особистості з полікультурним світом. Серед цінностей, що об'єднують сучасну освіту, можна визначити гуманізацію освіти, освоєння цінностей культури, виховання громадянина – патріота своєї держави, толерантного, працелюбного, відповідального, екологічно свідомого, здатного навчатися впродовж життя; мовну та інформаційно-технологічну культуру; збереження і розвиток усіх складових здоров'я людини.

Висновки. Узагальнюючи викладене, зазначимо, що позиціонування України як суверенної, демократичної, європейської країни зумовлює визначення завдань у плануванні й упровадженні освітньої політики у двох аспектах: по-перше, з огляду на міжнародний вимір, по-друге, у зв'язку з її зорієнтованістю на загальнонаціональні цінності, зокрема цінності громадянського суспільства. Цей процес на сучасному етапі розвитку громадянського суспільства має здійснюватися з урахуванням загальноцивілізаційних тенденцій. Тож, зважаючи на актуальність завдань, що постають перед вітчизняною освітою треба враховувати, що важливими чинниками формування у молодого покоління цінностей громадянського суспільства є спільна життєдіяльність дітей, їх взаємодія (юнацькі організації, молодіжний рух тощо), взаємодія груп, об'єднань, органів учнівського і громадського самоврядування, послідовна демократизація всього освітнього процесу й усієї державної освітньої політики загалом.

Джерела:

1. *Бобриська В. І.* Освітньо-виховні цінності та ідеали української школи. Міжнарод. наук.-практ. конф. «1020-річчя започаткування шкільної освіти в Україні», 23 квітня 2009 р. Київ, Вид-во КМПУ «Університет», 2009. С. 50 – 55.

2. *Бобрицька В.І.* Європейські виміри державної кадрової політики України у підготовці працівників для системи освіти. Вісник Національного авіаційного університету. Серія Педагогіка. Психологія. Київ: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАК-друк», 2015. Вип. 1(6). С. 30-35.
3. *Бобрицька В.І.* Ціннісні орієнтири та ідеали сучасної освіти України. Освітній дискурс. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. Випуск 9(12). С. 7–18.
4. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016–2020 роки. [Електронний ресурс]. Постанова Кабінету Міністрів від 18 лютого 2016 року № 148. URL: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/category/433>
5. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. [Електронний ресурс]. Розпорядження Кабінету міністрів України від 03 жовтня 2018 року № 710-р. URL: www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-gromadyanskoji-osviti-v-ukrayini
6. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. [Електронний ресурс]. Наказ МОН України від 16 червня 2015 року № 641. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/konczepczyia-naczionalno-patriotichnogo-vixovannya-ditej-i-molodi.html>
7. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки. [Електронний ресурс]. Указ Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/5802015-19494>
8. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини. [Електронний ресурс]. Видавництво Ради Європи: F-67075 Strasbourg Cedex, 2010. 32 с. URL: <https://rm.coe.int/16806b93be>

The positioning of Ukraine as a sovereign, democratic, European country determines the priorities of contemporary development of domestic education based on orientation towards national values, in particular the values of civil society. The prospects, opening due to the introduction of civic education in today's democratic Ukraine, provide a great opportunity for the development of democratic rights, responsibilities and active participation of members of society in the social, political, social, economic, legal and cultural spheres of life at both national and at international levels.

Keywords: civic education, civil competences, civil society.